

İktidar: Kişiler-arası, Organizasyonel ve Global Boyutları

Çarşamba, 14 Eylül 2005

KONU: iktidarın tanımını irdelemeğe devam; iktidarın başkaları üzerinde maksatlı ve öngörülmemiş etkileri olması.

Profesör Silbey insanları gözlemleyen uzaylıların hikâyesini anlatıyor. Arabaların trafik ışıklarında durduklarını gözlemlediklerinde, trafik ışıklarının totem olduğunu çıkarıyorlar—“**causal artifacts.**” Bu gözlemlenebilen insan davranışının ne kadar yanıltıcı olabileceğini gösterir çünkü hikâyenin tamamını içermemektedir. İnsanların nasıl düşündüğüne dair bir şeyler de eklenmelidir bu hikâyeye!

* **İktidar, sahip olunan bir şey olmaktan ziyade sahnelenen ve uygulanan bir şeydir.**

Sınıfın dersin ilk gününde yaptıkları alıştırmaların kontrolü/gözden geçirilmesi. İktidar örnekleri.

Örneğin, bir senatör gelecekte ayrıcalık elde etmek için başkanla aynı oyu kullanır. Fakat biz başkanın ne düşündüğünü bilmiyoruz—bu durumda iktidar kullanılıp kullanılmadığına karar verebilmek için başkanın cevabını bilmemiz gerekir.

Bir kişinin motivasyonunun ne olduğunu güvenilir bir şekilde nasıl bilebiliriz? Sadece gözlemlemekten ne öğrenebiliriz? Konuyu kişinin eylemde bulunduğu ortamı etkileyen **iktidarların evreninde** içerisinde konumlandırmalıyız. Ancak Dahl insanların kafalarının içlerine girmenin ve motivasyon belirlemenin güvenilmez olduğunu savunur.

Örnek: Sıradan bir adam yolun kenarına oturur ve arabaların yolun sağından gittiklerini buyurur. Arabalar tabii ki yolun sağından gitmektedirler ancak adamdan dolayı değil. Başka bir durumda, bir polis yolda durur ve trafiğe yön verir, bu durumda da arabalar polisin buyruklarını takip ederler.

Bu trafik örneği daha önceki senatör örneğinin ters yüz edilmiş halidir. Fakat sıradan bir adamla polis arasındaki fark nedir? **Korelasyon ve nedensellik** arasındaki farkı anlamamız gerekir: Yolun kuralları sıradan insanın davranışlarından bağımsızdır. Fakat polisin otoritesi vardır ve insanlar onun tehditinden korkarlar. *Burada insanların kafalarının içlerine girdik işte.*

Burada pek çok faktör var:

Öncelikle, Dahl’ın kavramsal dilini kullanırsak, A’nın (polis) gücünün bir kaynağı/temeli vardır, ki **bu kaynaklar da istismara açıktır**. Farklı iktidar kaynakları farklı biçimlerde tezahür eder. İktidar kaynaklardan (sonuç/etki edebilme kapasitesi) türediğinden/yola çıktığından, **A’nın gücünün boyutları iktidar kaynaklarının ortaya çıktığı alana özgü ve onunla sınırlıdır**.

İkinci olarak, iktidar sahiplerinin niyetleri ve gücün nesnesi olanların—araba sürücüleri—durumu hakkında bilgimiz var. İktidarın nesnesi olanlar (sürücüler) polisten etkileniyorlar çünkü polis hakkında bir şeyler biliyorlar; gözlemlenen davranışı belirleyen durum hakkında bilgi ve deneyim sahibiler. Eğer polisin direktiflerini takip etmezlerse, yaptırımların olabileceğini biliyorlar. Üniforma, kaldırılan el, trafiğin ortasında yer alan polis, bunların hepsi sürücüye arabayı durdurmasına yol açan bilgiyi iletiyor.

Eğer sadece **formal (davranışsal, bilişsel-olmayan) iktidar modeline** sadık kalır ve onu uygularsak, insanların ne düşündüğünü, ya da daha doğrusu insanların düşünebildiğini göz ardı eder, ve saçma sonuçlar alırız—**nedenselliği olmayan sonuçlar**. Örneğin, trafik ışığının kendisinde hiçbir iktidar yok, *iktidar geleneksel olarak öğrenilen alışkanlıklardan* gelir. Otoban kodu alışkanlık haline gelir ve sürücüler bu otoban kodu çerçevesinde hareket ederler. Yolda durarak trafiği durduran insanda herhangi bir özel otorite yoktur. Ancak, otorite, üniforma vs. ile kodlanan polisin kurumsal otoritesindedir.

* İnsanların yaşadıkları dünya hakkında bilgi sahibi olduklarını anlamamız lazım.

Polis belirli bir kurumun ve genel itaatat normlarının bir parçası olarak bir üniforma giyer. Bu kurallar temelinde iktidar kullanır—**yani bir birey olduğu için iktidar sahibi değildir, bir sembolün vücut bulmuş hali olduğu için iktidara sahiptir**(Kanun kurumlarının bir uzantısı olarak üniforma giymek).

***Sosyal davranışın bağlamını** oluşturmak için eylem, niyet, ve kültürel kurallar—hepsi birden—göz önüne alınmalıdır.

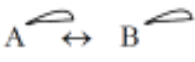

Konuşulmayan/üstü kapalı bilgi ve arka plana dair kurallar—bunlar ne kadar eylemin sebebi olurlar?

Üç düzeyde analiz vardır:

- * gözlemlenebilen davranış
- * söz konusu kişilerin ne düşündükleri, “insanların kafalarının içine girmek”
- * durumun içinde yer aldığı kültür, insanların ne yapacaklarını bildirir

--Dahl (siyaset bilimci) New Haven komünitesini inceledi ve toplumun farklı kesimlerinin gücü paylaştığı, çoğulcu bir toplum oldukları sonucuna vardı.

--Hunter (sosyolog) Atlanta’da bir toplumu çalıştı; kişilere gücü kimin elinde tuttuğuna dair sorular sordu ve bir **iktidar-eliti** olduğu sonucuna vardı. Hunter, (Mills, Domhoff, Block ve diğerleri ile birlikte) eleştirel ilerici akademisyenlerden biri olarak görülür çünkü iktidar dağılımındaki eşitsizlik üzerine yorum yapmıştır.

<u>etkileşim+ bağlam</u>	<u>ima ettiği</u>	<u>teorisyen</u>	<u>fikir</u>
A ↔ B	varolan düzenlemeleri haklı göstermek	Wrong, Dahl	sadece etkileşim
	eleştirel/ilerleme	Hunter, Mills	etkileşim+ düşünceler
		Lukes, Foucault	etkileşim+düşünceler+ sosyal kuvvetler

1970ler insanların başkalarının iktidarını yaygın/geniş kurumsal kaynaklar yoluyla iktidarı gerçekleştiren bir kültür aracılığıyla ertelediğini iddia eden çalışmaların başlangıcını gördü.

Alıştırmalardan diğer örnekler:

Örneğin, 1968-1970’de öğrenci protestoları sonucunda, Draper laboratuvarı MIT kampüsünden tahliye edildi. Öğrencilerin doğrudan/birincil bağlama dair daha fazla kaynakları vardı (tanıtım/duyuru ve rektörün ofisinde oturma eylemleri, kurumu rahatsız edebilme kapasitesi, dolayısıyla iktidarı kullananlar öğrencilerdi). Uzun vadede istediklerini aldılar mı? Askeri araştırmalar, kampüsün hemen yanında, üniversite denetimi olmadan devam etmekte. Kim kazandı?

Örneğin, bir hoca ödevini geç veren bir öğrenciye zayıf not verir çünkü açıkça geç verilen ödevlerin kabul edilmeyeceği söylendiği halde öğrenci ödevini geç vermiştir. Hoca, teslim tarihlerini ceza vermektense disipline etmek için kullanır, not tehdidini öğrencinin çalışmasını sağlamak için kullanır. Öğrenci zayıf not alsa da, hoca istediklerinin, hepsini olmasa da, bir kısmını gerçekleştirmiş olur.

Bu örnekler şu soruyu sormamızı gerektirir: iktidarın olması için değişimin mi olması gerekir?

İktidarın tanımı şu ana kadar **maksatlı ve öngörülmemiş etkileri sağlamayı** içerdi. Uzun vadede, bu durum kuralların ve disiplinin devamını sağlayan **kurumsallaşmayı** getirir.

Max Weber – (1864-1920) niyet ve güdüyü çalışan Alman sosyal kuramcı “yakın çekimden uzak çekime” insan motivasyonu ve niyetini çalışmanın bir yolunu önerdi bize.

Weber’in **Verstehen**—“anlama” kuramı:

* eylem başkalarını beklemek ya da hayal etmekten ortaya çıkar, ne anlatıldığını anlamak için neleri göz önüne almamız gerektiği, bunun için insanların kafalarının içlerine girmemiz gerekir ... Fakat gerçekten kafalarının içlerine mi yoksa hayatlarına mı girmeliyiz?

* Weber sosyal eylemi çalışmak için iki yaklaşım önerir:

1. Bağlamı olmadan olayın geçtiği durumu o olayı/eylemi **gözlemleyin**. Örneğin, bazı yüz ifadelerinden sonra o kişinin kızgın olduğunu anlarız ya da bir adamın vücut hareketlerinden, davranışlarından bir oduncu olduğunu anlayabiliriz. Dahl bu fikri öne sürüyor.
2. İnsanların eylemini açıklayın—ki antropolojinin/sosyolojinin alanı budur. Anlam her zaman bir şeye bağlıdır/ilişiktir—**eylemin anlamı güdülerle ilgilidir**. Güdü, ilgili eylemi bağlamına yerleştirerek anlaşılabilir. Örneğin, oduncunun odunu ücretli işçi olarak mı, kendi kullanımı için mi, vücut çalışmak için mi yoksa öfkesini atmak için mi kestiği herhangi bir fark yaratır mı? Davranışın asıl amacını açıklayan bir **“bilebilir bir motivasyon dizgesi”** vardır. Niyet de bu dizgeden anlaşılabilir.

Georg Simmel—(1858-1918) modern sosyolojinin kurucusu sayılan, Weber’le aynı dönemde yaşamış, Alman sosyal kuramcı. Karışık bir mirası vardır.

* **İndirgemecilik**. Toplum **bütün etkileşimlerin bir bütünüdür** ve birbirine bağımlılık o düzeydedir ki sosyal eylem etkileşimin en küçük parçalarına kadar ayrılabilir. Bu insanların birbirleriyle ilişkilerini inceleyen bir **mikro-sosyoloji** örneğidir.

* **İlişkicilik**. Sosyal hayatın bütünü birbiriyle bağlantılıdır, bu bölümlerin birbirleriyle ilişkilerinin ve ilişkilerin birbirleriyle alakasının bir fonksiyonudur.

Sosyal eylemin örtük formları mevcuttur—günlük hayatta tanınmayan ya da terimleri olmayan şeyler (örneğin, gruba dahil ya da hariç tutulma). Kentsel sosyal eylem—kent—kısa bir süre için, sınırlı bir coğrafi alanda, pek çok etkileşimden oluşan bir şey olarak anlaşılabilir.

Simmel etkileşimi vurgulamıştır—**etkileşimci bir yaklaşımı** vardır fakat bir bütün olarak toplumun nasıl işlediğine dair bir teorisi yoktur, yani **makro-sosyolojisi** yoktur. Bu nedenle çok fazla psikolojik olmakla eleştirilmiştir.

Süperordinasyon ve *subordinasyon* terimlerini **dyadic** iktidar ilişkilerini açıklamak için kullanmıştır. İktidar sadece tek-tarafli olanı ilişkisel bir etkileşime çeviren alış-veriş örer. Simmel gücün hiçbir zaman tek tarafli olmadığını ve her iki tarafın eylemleriyle alakalı olarak anlaşılması gerektiğini vurguladı.

Dolayısıyla müstakillik yanılığını—gücün kullanılabilirdiği ancak alınamadığı fikrini-- vurgulamıştır. Daha ziyade, iktidar bir değiş-tokuşun bir parçasıdır; başkalarıyla alakalı olarak uygulanır, sahip olunmaz. Bu yanılığın etkileşim içerisinde olan aktörlerin birbirleriyle olan alakasını görmez. Her iki aktör de (superordinasyon pozisyonunda olan da, subordinasyon pozisyonunda olan da) **etkileşime katkılarda bulunur ve bu etkileşime kaynaklar getirir**. İktidar kullanımı **bir aktörün diğerinden çok daha fazla kaynak kullanmasıyla** meydana gelir. Daha az iktidarlının bazı seçenekleri vardır, subordinate oluşunda biraz katılım da vardır. Bazıları için bu Simmel'in mutsuz gözlemidir. Yine de, insana iktidar veren bir yaklaşım olabilir. Bunu önümüzdeki derste ele alacağız. Daha da önemlisi, bu analize hiçbir değer yargısı vermemiz gerekmez. Ne iyi ne de kötüdür, ne güçlendiren ne de iktidarsızlaştıran bir şeydir.